

Viðmerking

Astrup & aling!

Tá ið hin danski UNIBANK fyrri fáum árum síðani gekk út ímóti trommini og var stutt frá troði, mælti nestorurin í dansku bankaverðini, Alex Brask Thomsen, til at stjórin Steen Rasborg varð avsagdur. Í eini bersøgnari blaðsamrøðu har hann samanbar úrslitini í týsku og schweisisku bankunum við tey dansku, segði hann hesi kontroversiellu orðini: »Bankfolk er jo i princippet nogle af de dumme mennesker vi har. De har ingen penge, men stor magt. Også i forhold til deres evner. Ingen af dem ejer personligt en bank. De er bae nogle funktionærer med - som tilfældet Rasborg - gode forbindelser«

Um gamli eigarin av Finsbanknum hevur rætt í hesi vurduring, er ilt at meta um hjá vanligum manninum, men undir øllum umstøðum havi eg altíð mett, at Jørn Astrup Hansen var eitt frávík frá hesi regluni. Dugnaliga hevur hann bankað tveir sperdar bankar upp til ein mastodont í føroysku fjággirheiminum. Eisini hevur hann megnað, at skapað Føroya Banka stórt álít, bæði her á landi og all-ærlhest uttanlands eisini. Og álít er væl ein stórvirði partur av øllum samskipti í banka-verðini sum aðrastaðni. Bara hettar, at tú hevur dirvið til, at fara innan í ein peningastovn við einari millión krónum og flýggja hana yvir um skivuna ímóti eini kvittan, sum í framleiðsluvirði kostar 5 oyru, sigur ikki so lítið um hesi viðurskipti.

Astrup, sum føroyingar so familiært eru farnir at rópa bankastjóran, hevur við sínum fastleika, fingið ein hóp av føroyingum at skilja, at eitt yvirfíggið og útspekulerað vinnulív eingin grundvøllur er undir fjóðini, soleiðis sum ein stórvirði partur av fólkinum var farið at halda, eftir at hesir ábyrgdarleysu, garvillu og útspekulerað yuppier arnar høvdu herjað landið í longri tíð - væljálpitir av m.a. táverandi Føroya Banka.

Nú var undirritaði langt av landi skotin í vinnuorindum, tá ið Áki á Sosialinum slerdi uppá tráðin, fyrri at frætta mína stóðu, til uppskotið hjá Finnbuga Arge, um at hækka markðið fyrri útlandskum kapitali í føroysku alivinnuni úr 33% upp í 49%. Í stóran mun er rætt endurgivið, sjálvt um hann kanska hevur havt eitt av hesum journalistisku blitz-andfyllunum tá ið hann hevur tikkið viðmerkingina um Føroya Banka fram á forsiðuna og upp í undirvirkirftina.

At tá er fallið hægstlønata almenna bossinum í Føroyum fyrri bróstið, at Føroya Banki í núverandi líki verður samanborin við ein gamlan sparikassa, er ilt at skilja, tá ið tað er almenn vitan, at sparikassarar í eindarstainum Danmark vóru tryggastu og best kon-

solideraðu peningastovnar, kanska í øllum heiminum, áðrenn teir fingið somu treytir at virka undir sum bankarnir.

At Astrup nú skammast við sítt ovurvárðsemi er ilt at fata. Kanska er tað verið ov mósamt at ganga bæði við reim og selum, og um hann hevði slept selunum nú, so hugsi eg at brøkurnar høvast álíka høvdu verið hangandi í reiminum framfeitt. Tað er vanlig fatan í vinnuni, at bankin er ómetaliga tungur og stívin í útlandspolitikkinum og uttan at kanna mál-ið, so er Christian í Grótnum helst besta dømi um hetta. Tá ið teir menninir, innløgsmenn og rokkskiparar íggjøgnum fleiri ættarlið, sum sigst, einki álít áttu ímillum landkrabbarnar í Niels Finsensgøtu, tá eru tað helst mangir sum ívast í, um metingar teirra eru fuglur ella fiskur. Tá ið hesir gigantarnir í føroyskum fiskiskapi vórðu sneiddir av, so er lítið hjá okkum smáu at heinta. Tvey skiftir var eg við til at samráðast um figging í Bankanum og báðu ferðirnar fingi vit at vita, at verkætlanir vórðu ikki burðardyggar, tær høvdu smøgt sagt ongan livandi tjans - varð svarið eftir mánaðarlanga parlamentarar. Føroya Sparikassi tók um endan tá ið Føroya Banki slepti honum og í ár gjalda hesi bæði feløgini eina slaka millión í skatti til land og kommunu. Hetta bara fyrri at vísa hvussu skeivir hesir turru ástøðingarnir kunnu fara í teirra metingum. Loðnir í lógvunum blaða teir ú tjúkkum pappirssátum og vilja einki álít lata útáftur í samfelagið. Tað sæst sjáldan ein glema í bergholmsmunnanum.

Vit sum hava tá áskoðan, at fræslu marknaðarkreftirnar eru einasta búskaparmodellið, ið fært fyrri, at halda fólksins vælferð á einum nøktandi støði, syrgja ikki íhaldna bankapolitikkini meiri enn tað, at broytist hann ikki, veksur ein annar peningastovnur upp undir lið hansara eftir kravi marknaðarins. Tað var tað sum hendi tá ið Sjóvinnubankin sá dagsins ljós, og sum Finnbugi Arge segði um núverandi Føroya

Banka undir viðgerðini á Løgtingi hendan dagin, so var forleyparin vorðin so steindeyður, at føroyskt vinnulív var um at kvalast í figgingartroti. Minnst serliga væl abba mín tosa um ta ferðina hann fór suður til Havnar at royna eftir figging til hina seinri so kendu skonnartina »Sannu«. Hetta var í 1933 og hann hevði tá verið skipari í eini 17 ár, í tí frægara endanum. Eftir at verða sneiddur av í Føroya Banka gloymdi hann hetta ongantíð aftur. Á veg oman í Vágshotn, har mjólkarbáturin lá, møtti hann skyldmanninum Carl á Lag, sum lánti honum somikið av peningi, at keypið gjørdist veruleiki. Útgerðarmaðurin í Havn fekk allan peningin aftur árið og annað árið eftir og »Sanna« sigldi haðartil hon varð bumbað og søkt norðanfyri í 1942.

Nú er tað mangt sum bendir á, at Astrup hevur lisið samrøðuna á sama hátt sum tá ið Belesbub kagar í heilagu skriftirnar. Klórar okkurt burtúr samanheinginum og í ovursinni ristir hann ákeruna saman og prosederar: »Konstateringen er imidlertid ikke blot opsigtsvækkende. Den er også irrelevant og forvovlet«. Hetta og tað sum síðani kemur, minnir ikki sørt um skinnskakirnar undir hinum reyða zarinum. Ósøgd orð og óhugsandi motivir vórðu álögð monnum og hafaftir dómdu hirið-menninir í ræðsluresjimi Stalins.

Í viðmerkingunum til lóg-aruppskotið verður stórt sæð, sum einasta grundgeving, barslað við hesi frasu: »Ætlanin við broytingini er at geva tekin um, at útlandskur kapitalur og vitan eru vælkomnir til Føroyar«.

Í sjálvum sær ein horribil tanki, at nýta eina av etableraðu høvduvinnunum sum signalvirði, til at eggia fremmandum kapitali til landið. Vit minnst hvussu eymir danir hava verið, tá ið serliga týskarar hava ligið framvið at keypa jørð í Danmark - landbúnaðurin hevur verið mettur sum heilagur nationalur eigindómur, og hvør minnst ikki rokilsí tá ið spekulaturin Jan Bonde Nielsen seldi týsku verk-

Tilvildarlig mynd

smiðjuni M.A.N. 49% og fyrrverandi norska verjumaðaráðharranum Otto Grieg Tidemand 2% av nationala klenodinum B & W - og endin gjørdist hin sami, sum hann gerst í føroysku alingini, glíða vit nú í svinginum. Missir tú ognarrættin fer dispositiðsretturin sama veg - á álaman.

Nú havi eg ongantíð sagt og meini tað sjálvandi heldur ikki, at Føroya Banki skal eiga partabrev í føroysku alivinnuni - Harrin forbjóði tí. Sjálvandi skal partapeningurin vera á privatum hondum líka so sjálvandi má tað verða, at hann er menniskjapeningur. Nú er partapeningurin bara ein lítill partur av hesi kapital-krevjandi vinnu og tí er tað sjálvandi neyðugt at bankar, sparikassar og aðrir koma inn at figgja raksturin í vakstrarfíggi og her er tað, at veruliga svarið kanska liggur uppá, hví uppskotið nakrantíð hevur sæð dagsins ljós (?)

Tað er kanska ikki óhugsandi, at Bankin óbeinleiðis er upphavið til uppskotið, so heitur sum stjórin er fyrri at hækka prosentíð. Draga útlandingarnir fremmanda rakstrarfígging við sær samvarandi hækkaða prosentíð, minskar vandin hjá føroysku peningastovnunum og lættari verður at lata fólkinum figging til bilar, stereovarparar og annað marglætisgóðs - við veð í sethúsum, sjálvandi.

Sjálvandi eru tað partaeigararnir sum koma við vágafulsa kapitalinum og tað mega vit ganga út frá at teir hava gjørt tá ið m.a. Føroya Banki annars hevur figgið upp til 70% av engagementinum (ytstir í vandanum sita fódurlatararnir). Grundirnar fyrri at tað júst nú skal seljast út av vágafulsa kapitalinum, eru torfórar at fáa eyga á, serliga tá ið vinnan er í stórar menning og eftir øllum at døma fer at geva stórt avkast til eigarar, figgiar-

stovnar og ikki minst til landshúsarhaldið.

Vinnan verður einki betri fyrri bara av tí, at partabrevini verða handlaði. Líkamikið um tað er fyrri pari ella meira, so kemur kapitalurin ongantíð inn í felagið, men endar heldur í húsa- & jarðaspekulatið o.s.fr. í høvudsstaðnum ella aðrastaðir. Og hvat er so vunnið við hesum(?)

Nú er hettar, at oysa pening burtur úr feløgum tømtey, eitt vælkent fyrirbrigið í m.a. Danmark. Og vit báðir Astrup eru fullkomuliga samdir um, at hettar er eitt forkastiligt fyrirbrigið. Nú sigst tað jú, at tað sjáldan rýkur av ongum brandi, kanska stjórin veit um okkurt líknandi dømi í føroysku alivinnuni ella er tað bara av tilvild at tað verður nevnt(?)

Vit eru somuleiðis samdir um, at tað er ikki røtt mannagongd, at lána til partapening í felagi. Men føroyski veruleikin er helst tann, at tað oftani hevur verið lánt uppá frivrið í sethúsum, jørð og aðrir ognar tá ið byrjað er fríabotni av. Í flestu førum eru láni góldin aftur við egnari inntøku og var ikki satsað á henda hátt í veiðimannasamfelagnum høvdu stórar inntøkur verið farnar fyrri bakka. Uttan at vita tað, kundi eg hugsa mær at táverandi ungir og djarvir menn sum John Dam, Eiler Jacobsen, Jóhan á Plögv, Palli í Grótnum, Liggjas Jóhannessen o.a. byrjaðu sína lívsleið sum útgerðarmenn á hendan hátt. Og hvønn týðning hesir og aðrir ónevndir hava havt fyrri føroyska samfelagið, er óneyðugt at nevna, tá ið tað er almenn vitan.

Stórt sæð eru vit báðir Astrup bara ósamdir um hesi vanlukkuliga prosentíni. Og tað skulu vit helst eisini vera, tá ið tað sjálvandi eru tveir sjónarvinklar í júst hesum spurninginum.

Annar er handilsligur og hin politiskur. Eg skilji væl at stjórin og Havbúnaðarfelagið eru heitir fyrri uppskotinum tá ið partabrevini sjálvandi fáa eitt stórra virði av stórra umsetligheit og einum vavmiklari marknaði. Motivini hjá samfelagsins sjakalum í grannskoðara og ikki minst advokatifelagnum kanst tú bara gita tær til(?)

Politikkarin er valdur at tæna landi og fólki. Og í hesum fullveldistíðum fari eg ikki at atkvøða fyrri, at leggja eina rimiliga væl-virkandi alivinnu, sum eina cash cow, á føroysku fírdunum fyrri norska alarabourgeoisínum, sum í sínari protektionismu ikki loyvir nøkrum at nærkast sínum egna tilfeingi. Landsstýrismaðurin ventar ikki at broytingarnar fara at hava búskaparlaga avleiðingar við sær fyrri landskassan. Heldur ikki her eri eg samdur, tá ið eg meti, at tað í ringasta førri kann hava drepani avleiðingar við sær, tá føroyingar missa tamarhaldið á eini natúrgivnari vinnu og aftur verða røktigarmenn hjá útlandskum góðseigarum - á egnum garði. Ansad eigur at verða eftir, at spekulaturin ikki vinnur á politikkaranum.

Politikkarin eigur at hava í huga komandi nógvu ættarliðini, ið skula búleikast á hesum klettum, í ókomnum árum. Tað er eingin sjálvsagdur rættur, sum okkum er latin upp í hendi, at selja út av frumburðar-rættinum. Tað er flestum kunnugt hvussu vanlukkuligur endin kann verða av slíkum handli og eg hugsi ikki at vit p.t. eru so gorkhugraðir sum Esav, tá ið hann seldi Jákuپی frumburðar-rættin fyrri breyd og ein verð av flatbønnum (1. Mósebók 25, (29-34)).

Glybjørn, 01. des. 1998
Tólvjurn Jacobsen, ltm.